

Eduard VILELLA

Doble contra senzill. La incògnita del jo i l'enigma de l'altre en la literatura

Lleida: Pagès editors, 2007, 219 p., 18 €

D'entrada, aquest llibre crida l'atenció pel títol: *Doble contra senzill*. Una expressió que rep una explicació prou suggerent al final del llibre: «*Doble?* aneu a saber: *senzill?*, segur que no» (p. 203; la cursiva és a l'original). De fet, el subtítol ja ha avançat els ingredients d'unes preguntes de mal respondre: d'una banda, l'enigma de l'altre, que pot ser un doble (segons les operacions de lectura i les tradicions culturals) i indestriable; de l'altra, la incògnita del jo, que no és senzilla de cap manera. És correcte dir que Eduard Vilella s'ocupa del tema del doble en aquest assaig, però seria incorrecte dir que es limita a fer això. Potser la clau és en la descripció del gènere de l'obra: un assaig que va merèixer el Premi Josep Vallverdú 2006. Perquè podria ser la típica monografia universitària, però no ho és. És cert que no renuncia a cap de les exigències del discurs acadèmic —el rigor i la profunditat de l'anàlisi, l'esforç a precisar conceptes i definir problemes—, però l'exposició recorre a la manera de dir de l'assaig en allò que té de personal, de comunicació directa, amb un èmfasi destacat en la claredat i l'agilitat expositives. Tot plegat, juntament amb un domini notable de l'eina lingüística, fan de *Doble contra senzill* una obra singular en el panorama editorial català.

Vilella declara que els seus objectius són l'estudi del «magma temàtic del doble en la literatura, els problemes lligats a la seva descripció, al seu estatus històric, al seu encaix teòric en la literatura comparada» (p. 15). En concret, dedica una atenció específica a la qüestió del doble en la història, amb una atenció particular al doble romàntic i a la seva tipologia (p. 16 i 17), i limita el seu camp d'estudi a la narrativa, sobretot «a la narrativa del jo i la representació de la seva complexitat en el tema secular del doble» (p. 19). Però, quin interès pot tenir un altre llibre sobre el doble, tema que ha suscitat una bibliografia molt abundant? La justificació ve del fet que Vilella sap emmarcar la seva empresa en una problemàtica ben àmplia i actual, que concedeix al doble un lloc preeminent: la crisi del jo, perquè en la postmodernitat els «individus són flexibles, líquids, dinàmics, no es resignen a una formulació única per a tota la vida» (p. 12). En efecte, el «doble, company secret, *alter ego*, sòsia, ha acompanyat la humanitat fins als nostres dies des de temps immemorials, contrari a la idea que estem fets d'una única, confortable peça» (p. 15; la cursiva és a l'original).

L'assaig s'obre amb una «Introducció» (p. 11-19) que aconsegueix, en poques pàgines, exposar no solament els objectius del llibre, sinó també presentar la problemàtica de la crisi del subjecte amb precisió i eficàcia (i una bibliografia ben triada). L'objectiu dels quatre capítols de la primera part del llibre, «El camp del doble. Una descripció», s'esforcen, en efecte, a proporcionar una caracterització i una descripció àmplies i molt completes del «camp del doble». Així, el primer capítol, «Presentacions de rigor» (p. 23-43), fa el que anuncia i és obligat: presentar amb rigor l'assumpte de què es parlarà. El segon capítol, «Per què doble i romanticisme?» (p. 45-69), examina el període (el romanticisme alemany) i la producció (Jean Paul Richter i E.T.A. Hoffmann al capdavant) que han contribuït a consolidar la figura «canònica» del doble (p. 61) i n'han generat una denominació que ha fet fortuna: el *Doppelgänger*. El tercer capítol, «Una història d'afinitats» (p. 71-99), amplia el context de l'anàlisi cap a la presència del fenomen de la duplicitat i del doble a les cultures arcaïques i a les aportacions de l'antropologia. El quart capítol, «Vertígens personals» (p. 101-128), ofereix un complet panorama del doble des de la psicoanàlisi.

A la segona part del llibre, «Teoria i història del doble. Una proposta», es troben les anàlisis més detallades de la temàtica literària del doble. El cinquè capítol, «Esquerdes tipològiques» (p. 131-155), repassa la bibliografia més rellevant que ha proposat tipologies del doble per arribar a la conclusió que conté «moltes contribucions que estudien l'aparició del tema en àmbits molt restringits i, alhora, presenta la tendència sovint distorsionadora de buscar un “universal” del doble» (p. 151). El capítol sisè ofereix una utilíssima «Recapitulació teòrica» (p. 157-203) en què Vilella, recollint observacions que ha fet al llarg del trajecte, gosa formular la seva definició del doble: «Diríem doble [...] al personatge que encarna l'experiència, profundament sentida, d'una continuïtat o semblança, sigui psíquica o física, *latent o manifesta, extraordinària* entre dos personatges [...] per la qual es tematitzen els límits de la relació identitat-diferència, en el ressò d'un lligam íntim i problematitzador amb les profunditats de l'existència de l'individu» (p. 169 i també 183; la cursiva és a l'original). Malgrat aquesta definició, Vilella remarca que no hi ha en la temàtica del doble un «nucli de significat que cada època desenvolupa», sinó una dinàmica de realitzacions diverses condicionades per autors i lectors en èpoques i circumstàncies diferents (p. 176). Accepta, doncs, que el doble és un tema, però opta per caracteritzar-lo com un camp temàtic, un arxipèlag o una constel·lació (p. 165). Un seguit d'anàlisis que expliquen que aquest llibre, excel·lent pel rigor intel·lectual i ben llegidor per la capacitat expressiva, hagi reeixit a situar l'interès i la vigència de la temàtica del doble en una perspectiva rigorosament actual.

Enric Sullà

Universitat Autònoma de Barcelona